

Egy hivatásos szentségtörő versei

Olyan költőből, mint **Eörsi István**, egy is sok: ezt bömbölték sokan az utóbbi években, és hazaárulónak, istengyalázonak titulálva fejét követelték, a témát mondta ki rá. Akik így beszéltek, még a jobbak voltak, mert legalább elismerték — ha ezen a furcsa módon is —, hogy költő. A rosszabbak ezt is tagadták, **Eörsi** verseit rövid sorokba tördelt zsurnalizmusnak minősítették, s toporzékolva követeltek elene szankciókat.

Olyan költőből, mint **Eörsi István**, legalább tucatnyi kellene, mondom én több szempontból is. Egyrészt azért, mert ha **Eörsi** költői attitűdje nem volna ennyire kirívó, műveinek értékelésébe nem keverednének óhatatlanul művészetén kívüli szempontok: nem védenénk olykor csak azért, mert támadják. De kellene több ilyen alapállású poeta azért is, hogy polgárpukkasztó, szentségtörő, reinitens versek sűrűbben bombázzák a bizony jócskán elmaradt közízlést. Edzettebb volna a toleranciánk, ha régebb ideje és gyakrabban találkozónánk kihívásokkal, s még a nem is kis-, inkább nyárspolgári irodalom-szemlélet is kénytelen volna tudomásul venni, hogy nemcsak primitív rigmusok és művileg gerjesztett tucatlátomások lehetségesek költészet címszó alatt, hanem valami egészen más is; hogy nemcsak az erkölcsösséget a prudériával összetévesztő farizeusság szülhet nyilvánosságot érdemlő verset, hanem annak tagadása is.

Egy biztos: mostanában, amikor az irodalomnak amúgy mindenestül („eörsiesen” mondva: cuzammen) nincs ázsiója, **Eörsinek** sikerült a szinte lehetetlen: tudomásul vette a társadalom, hogy a vers is lehet közügy. (Egyesek számára: közbotrány.) De ez sem akármilyen eredmény.

A Pesti Szalon kiadásában megjelent új kötet, az **Én és az Isten** szempontjából persze mindez mellékes. Csakis az számít, milyenek az itt olvasható költemények. Nos: meglepőek. A botránykövé vált gúnyversekről például kiderül, hogy mint műalkotások kifejezetten jók. Van köztük például olyan, amelyik (Hitbuzgalom) képes arra, hogy összesen 6 szóba (ebből 2 névelő) egy hazánkban igencsak elterjedt magatartásformát sűrítsen, és telibe is találja: „kinyomná a szeretet / nevében a szememet.” Szeretet és szemkinyomás egybecsengése nemcsak az utóbbi négy év, de az utóbbi néhány évszázad politikai küzdelmeire is jellemző. A Huszt, az Október,

az Állami ünnep, a Két konda című versek aktualitásuk elmúltával más fénytörést kapnak: egy heinei indíttatású nemzetkarakterológia gonoszul találó darabjai. A fő botránykő, a Látogatás előtt mostani újraolvasása kétségtelenné teszi, hogy ez a versszösznet nem a pápát mint egyházi méltóságot, nem a vallásos érzületet „mint olyant” támadja, hanem azt az álszent és korlátolt „extra Hungariorum non est vita” — szemléletet, amelyre a vers nyomán támadt közhisztéria maga is bizonyítékot szolgáltatott. **Eörsi** ezekkel a versekkel csak következetes maradt önmagához, hiszen azelőtt is szokása volt az éppen uralmon lévő farizeusságot támadni és megfricskázni — pártállami időkben például a pártállamit.

További meglepetés, hogy ez a heinei vonulat ebben a kötetben nem domináns. A költő éppen változóban van, s erre az készíti, hogy azelőtt nem ismert, súlyos terhű élményekkel kényszerül szembenézni. Az öregedés, a halálfélelem szeizmikus előrejelzései mintha alkatán is módosítanának. Ahhoz szoktatott bennünket, hogy okos, szellemes, rafinált, játékos, sokszínű, ötletekben dúskáló, merész gondolatársításokkal dolgozó verseket ír. Talán most első ízben mondható el, hogy olykor megrendítőket is. Egyéniségének mélyebb rétegeiből tör fel most a vers, nem fél elárulni sebezhetőségét, érzékenyebbnek és empatikusabbnak mutatkozik, mint bármikor korábban. Az Évvégi napló két darabja, a Trilógia, de főként a Számvetés öt részben új dimenziókat nyit költészetében. Még az alpári színvonalú támadások is számvetésre készítették, s ezért megilletve újrafogalmazta viszonyát a hazához, mely viszonyának még a létezését is kétségbe vonták sokan: „Lassan rájöttem, hogy a hazát nem érdemes szeretnem / bár-hogy bánik velem, hozzá tartozom.” Az Európa-ciklus néhány opusza, a penzumként teljesített Gulagdalok némelyike, úgy érzem, a kötetnek ezekhez a csúcsaihoz mérve száraznak, fáradtak tűnik, talán kirostálható lett volna. Magam egy gyerekvers (Katicabogaramnak) néhány sorában találtam rá **Eörsi** és a világ mai viszonyának pontos (és bájos) kifejezésére: „Csúnya vagy! — mondják — Kripli!” / „Elfajzott!” „Idegen! / Ő meg örül a napnak / s hogy olyan, amilyen.” (Pesti Szalon)

NYERGES ANDRÁS